

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om vigselrätt samt vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en lag om vigselrätt. Avsikten är att genom den föreslagna lagen revidera bestämmelserna om registrerade religionssamfunds rätt att viga till äktenskap. Bestämmelserna finns för närvarande i äktenskapslagen. I den nya lagen föreslås bestämmelser om de villkor som ska gälla för vigselrätt samt bestämmelser om tillsyn över användningen av denna rätt.

Enligt förslaget ska det bli möjligt för en medlem av ett registrerat religionssamfund att få vigselrätt på ansökan av samfundet, om medlemmen skriftligen har samtyckt till att bli vigselförrättare och han eller hon uppfyller de behörighetsvillkor som anges i lagen. Vigselrätt ska ges av en magistrat som också ska utöva tillsyn över hur den används.

I lagen om vigselrätt föreslås också bestämmelser om återkallelse av vigselrätt samt om registrering av vigselrätt.

Dessutom föreslås sådana nödvändiga ändringar i äktenskapslagen som följer av den föreslagna nya lagen. Äktenskapslagen bör också ändras för att göra det möjligt att utvidga kretsen av tjänstemän med skyldighet att förrätta borgerlig vigsel. Borgerlig vigsel ska kunna förrättas i tingsrätterna av tingsdomare och lagmän, men också av tingsfis-

kaler och av notarier som förordnats av lagman. I en magistrat ska borgerlig vigsel kunna förrättas av magistratens chef och härads-skrivarna, men också av notarius publicus. En bestämmelse om lagmännens rätt att förordna notarier att förrätta vigsel föreslås därför ingå i tingsrättslagen.

Vidare föreslås det att äktenskapslagen ska ändras så att också andra än tjänstemän ska kunna vara borgerliga vigselförrättare. Det ska bli möjligt för magistraterna att ge vigselrätt till personer som uppfyller i lag föreskrivna behörighetsvillkor. En förutsättning för vigselrätt ska vara att den behövs för att säkerställa att det finns ett tillräckligt antal borgerliga vigselförrättare inom magistratens verksamhetsområde. Det föreslås att äktenskapslagen ska innehålla bestämmelser bl.a. om förutsättningarna för vigselrätt och om övervakningen av vigselrätter.

Dessutom föreslås smärre ändringar i äktenskapslagen och lagen om registrerat partnerskap i de bestämmelser som gäller rätten att ta ut avgift för vigsel- eller registreringsförrättningar.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
1.1 Lagstiftning och praxis.....	3
Vigselrätt för registrerade religionssamfund.....	3
Tjänstemän med skyldighet att förrätta borgerlig vigsel.....	3
1.2 Internationell utveckling och utländsk lagstiftning.....	3
Vigselrätt för registrerade religionssamfund.....	3
Borgerliga vigselförrättare som har fått vigselrätten av en magistrat.....	4
1.3 Bedömning av nuläget	4
Vigselrätt för registrerade religionssamfund.....	4
Tjänstemän med skyldighet att förrätta borgerlig vigsel.....	6
2 PROPOSITIONENS MÅL OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	6
Vigselrätt för registrerade religionssamfund.....	6
Tjänstemän med skyldighet att förrätta borgerlig vigsel.....	7
Borgerliga vigselförrättare med vigselrätt av en magistrat	7
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	8
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	8
DETALJMOTIVERING	10
1 LAGFÖRSLAG	10
1.1 Lag om vigselrätt	10
1.2 Äktenskapslagen	15
1.3 Tingsrättslagen	18
1.4 Lagen om registrerat partnerskap.....	18
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	18
3 IKRAFTTRÄDANDE	18
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN OCH LAGSTIFTNINGSORDNING	18
LAGFÖRSLAG	20
1. Lag om vigselrätt.....	20
2. Lag om ändring av äktenskapslagen.....	23
3. Lag om ändring av 17 § i tingsrättslagen	24
4. Lag om ändring av 4 och 5 a § lagen om registrerat partnerskap.....	25
BILAGA	26
PARALLELLEXT	26
2. Lag om ändring av äktenskapslagen.....	26
3. Lag om ändring av 17 § i tingsrättslagen	29
4. Lag om ändring av 4 och 5 a § lagen om registrerat partnerskap.....	30
BILAGA	31
FÖRORDNINGSUTKAST	31
Statsrådets förordning om ändring av 8 och 16 § i äktenskapsförordningen	31

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning och praxis

Vigslerätt för registrerade religionssamfund

Enligt 14 § i äktenskapslagen (234/1929) förrättas vigsel antingen genom kyrklig eller genom borgerlig vigsel. Enligt gällande lag förrättas kyrklig vigsel inom den evangelisk-lutherska kyrkan eller ortodoxa kyrkosamfundet eller inom annat religionssamfund som undervisningsministeriet har gett rätt att förrätta vigsel.

Undervisningsministeriet har i regel gett vigslerätt till alla registrerade religionssamfund som sökt denna rätt. För närvarande har 40 samfund vigslerätt.

Under de senaste åren har undervisningsministeriet fått kännedom om enskilda fall där det förekommit brister, bl.a. i fråga om hindersprövning och anmälningar till befolkningsregistret. Dessutom har undervisningsministeriet fått kännedom om enskilda fall där vigsselförrättaren inte har haft vigslerätt.

I 17 § i äktenskapslagen finns bestämmelser om vem som har rätt att förrätta vigsel i de religionssamfund som har vigslerätt. Eftersom alla religionssamfund inte har präster, har vigslerätt i religionssamfund getts dem som med stöd av samfundets stadgar har rätt att förrätta vigsel. I alla samfund anges det inte i samfundsordningen vilka personer som har rätt att förrätta vigsel. I stället har dessa kunnat anges med namn i vigslerättsansökan eller så har deras namn meddelats direkt till Befolkningsregistercentralens vigslerättsregister när beslutet om vigslerätt har fattats. Enligt vissa religionssamfunds stadgar har samtliga samfundsmedlemmar eller samtliga myndiga samfundsmedlemmar vigslerätt.

I de samfund som har fått vigslerätt finns det i dagens läge flera hundra personer med vigslerätt.

Tjänstemän med skyldighet att förrätta borgerlig vigsel

Enligt 17 § 2 mom. i äktenskapslagen har lagmän, tingsdomare och häradsskrivare rätt och också skyldighet att förrätta borgerlig vigsel. Numera har också chefen för en magistrat vigslerätt med stöd av den övergångsbestämmelse som fogades till lagen om registerförvaltningen (166/1996) och som trädde i kraft den 1 januari 2007 genom lag 956/2006.

Den som förrättar borgerlig vigsel är skyldig att utföra förrättningen endast under tjänstetid och i en tjänstelokal. Om borgerlig vigsel sker utom tjänstetid eller på någon annan plats än i en tjänstelokal, får avgift tas ut för den.

1.2 Internationell utveckling och utländsk lagstiftning

Vigslerätt för registrerade religionssamfund

I jämförelse med lagstiftningen i *Sverige* är tröskeln för vigslerätt mycket låg i finsk lagstiftning. I Sverige finns bestämmelserna om religionssamfunds vigslerätt i en särskild lag, dvs. i lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan. Enligt den kan annat trossamfund än Svenska kyrkan ges tillstånd att förrätta vigsel, om samfundets verksamhet är varaktig och samfundet har en sådan organisation att det på goda grunder kan antas att äktenskapsbalkens bestämmelser om vigsel och därmed sammanhängande åtgärder kommer att iaktas. När ett trossamfund har fått tillstånd att förrätta vigsel kan samfundet ansöka om rätt för en präst eller någon annan befattningshavare inom samfundet att vara vigsselförrättare. En förutsättning för att en person ska kunna förordnas till vigsselförrättare är att han eller hon har de kunskaper som behövs för uppdraget.

Tillståndsmyndigheten får förbjuda en person att förrätta vigsel om denne inte längre uppfyller de krav som tillståndet förutsatte eller om han eller hon missköter sitt uppdrag. I samband med att en persons tillstånd att vara vigselförrättare återkallas ska också frågan om fortsatt vigselrätt för samfundet prövas.

Enligt 12 § i äktenskapslagen i *Norge (Lov om ekteskap 4. juli 1991 nr. 47)* har präster och föreståndare (forstander) i registrerade trossamfund rätt att vara vigselförrättare. Rätten att förrätta vigsel är sålunda inte en kollektiv rätt och inga särskilda krav gäller för trossamfundens användning av vigselrätten. Kungen har dock rätt att utfärda närmare bestämmelser om vigselförrättningarnas innehåll.

Den ändring av äktenskapslagen som trädde i kraft i oktober 2004 var en viktig reform med hänsyn till vigselrätten. Enligt ändringen får en vigsel numera förrättas också av ceremoniledare eller motsvarande i konfessionslösa livsåskådningssamfund. En förutsättning är att samfundet omfattas av bestämmelserna om statsunderstöd och att kungen har godkänt innehållet i det vigselformulär som samfundet använder. Kompletterande bestämmelser kan utfärdas genom förordning om förutsättningarna för och återkallelse av vigselrätten för ceremoniledare och motsvarande personer.

Enligt 29 § i äktenskapslagen i *Danmark (Lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgaaelse og opløsning)* kan kyrklig vigsel förrättas i sådana trossamfund där prästerna fått tillstånd att vara vigselförrättare. Enligt tillämpningsbestämmelserna till äktenskapslagen förutsätter kyrklig vigsel i något annat samfund än ett registrerat trossamfund att ministeriet har befullmäktigat samfundets präster att förrätta vigsel.

Att blivande makar har rätt att välja formen för äktenskapets ingående har i allmänhet ansetts höra samman med det skandinaviska arvet, men kyrklig vigsel är en officiell vigselform vid sidan av borgerlig vigsel, inte bara i de nordiska länderna utan också i bl.a. Storbritannien, Spanien, Grekland och Estland. Enligt lagstiftningen i andra europeiska länder är borgerlig vigsel vanligen den obligato-

riska vigselformen (t.ex. i Italien, Tyskland, Schweiz och Frankrike).

Borgerliga vigselförrättare som har fått vigselrätten av en magistrat

I Sverige har det sedan 1915 varit möjligt för enskilda personer att förrätta borgerlig vigsel. Fortfarande förordnas också andra personer än kommunala förtroendemän eller tjänstemän som borgerliga vigselförrättare. Länsstyrelsen är behörig myndighet (Äktenskapsbalken 4 kap. 3 §, SFS 2006:212; Lag om registrerat partnerskap 1 kap. 8 §, SFS 2006:213). På framställning av kommunerna i länet förordnar länsstyrelsen som regel en borgerlig vigselförrättare tills vidare eller för fyra år. En vigselförrättare som har föreslagit av en kommun är behörig inom den kommunen, men han eller hon får också förrätta vigsel i andra delar av landet. Vigselarna förrättas ofta i kommunens lokaler eller på en plats som parterna föreslagit. Svenska regeringen har genom förordning utfärdat vissa närmare föreskrifter (Förordning (2006:214) med närmare föreskrifter om vigsel och registrering av partnerskap som förrättas av domare eller särskilt förordnad förrättare). Den senaste tiden har man dock ansett att det vore nödvändigt att komplettera gällande lagstiftning med bestämmelser om bl.a. rekryteringsförfarandet och efterlevnaden av lämplighetskraven samt förordnandenas giltighet och återkallelse av förordnanden (SOU 2007:17 s. 284:299).

I Norge och Danmark finns inga motsvarande bestämmelser om privatpersoners rätt att förrätta borgerlig vigsel.

1.3 Bedömning av nuläget

Vigselrätt för registrerade religionssamfund

De registrerade religionssamfund som avses i religionsfrihetslagen (453/2003) är privaträttsliga samfund. Rätten för ett registrerat religionssamfund att förrätta vigsel ska därför bedömas som överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter, vilket regleras i 124 § i grundlagen. Enligt paragrafen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller

med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

Möjligheten att ge registrerade religions-samfund vigselrätt kan motiveras särskilt med religionsrelaterade samfundsbehov. För medlemmarna i religionssamfund är vigandet till äktenskap både en rättslig och en religiös handling. I religionsfrihet, som tryggas i 11 § i grundlagen, ingår rätten att bekänna sig till och utöva en religion samt rätten att ge uttryck för sin övertygelse. I 22 § i grundlagen åläggs det allmänna att se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Enligt förarbetena till revideringen av avsnittet om de grundläggande fri- och rättigheterna betonar denna skyldighet en strävan efter att i materiellt hänseende trygga de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 75/II). En lagfäst möjlighet att förrätta kyrklig vigsel också i andra religionssamfund än i den evangelisk-lutherska kyrkan och den ortodoxa kyrkan tryggar för sin del religionsfriheten och även en jämlik behandling av olika religioners trosutövare.

I rättsligt hänseende är en förrättning där ett par vigs till äktenskap en privaträttslig handling mellan de förlovade under medverkan av en vigselförrättare. En vigsel är emellertid inte endast en teknisk bekräftelse, utan den har också förmögenhetsrättsliga konsekvenser och andra konsekvenser för de rättigheter och skyldigheter som parterna i ett äktenskap har. Ett äktenskap ger t.ex. i regel makarna giftorätt i varandras egendom.

Eftersom ett äktenskap har rättsliga konsekvenser utövar vigselförrättaren offentlig makt när han eller hon förrättar en vigsel. En vigsel innebär också andra uppgifter som utöver förrättningen kan klassas som offentliga förvaltningsuppgifter, t.ex. säkerställandet av att eventuella äktenskapshinder utreds, att vigselattest utfärdas och att anmälan inges till befolkningsdatasystemet.

Med beaktande särskilt av att äktenskap ingås som en följd av de blivande makarnas egna viljeyttringar, ska en vigsel, trots vig-

sels förmögenhetsrättsliga konsekvenser, inte betraktas som sådan betydande utövning av offentlig makt enligt 124 § i grundlagen att den inte kan anförtros andra än myndigheter. Också i detta hänseende kan det alltså anses att villkoren är uppfyllda vad gäller överlåtelse av offentlig förvaltningsuppgift till någon annan än en myndighet. I sitt utlåtande GrUU 28/2006 rd har grundlagsutskottet ansett att en vigsel inrymmer bara ett litet mått av utövande av offentlig makt.

Att även registrerade religionssamfund får vigselrätt kan anses ändamålsenligt med hänsyn till den karaktär som uppdraget har samt med beaktande av att det finns relativt långvarig praxis för denna ordning.

I sina utlåtanden har grundlagsutskottet utgått från att de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten och god förvaltningssed säkerställs genom bestämmelser då offentliga förvaltningsuppgifter förs över på andra än myndigheter. Gällande bestämmelser om vigselrätt motsvarar inte de rättsliga krav som ställs på överföring av offentliga förvaltningsuppgifter. I äktenskapslagen finns det t.ex. inga bestämmelser om villkoren för registrerade religionssamfunds vigselrätt. Endast det faktum att ett samfund är registrerat som ett religionssamfund kan inte anses utgöra bevis på att de personer som samfundet anförtrot uppdraget som vigselförrättare har förutsättningar att tillförlitligt sköta de uppgifter som följer av och hör samman med en vigsel.

Äktenskapslagen saknar också bestämmelser om behörighetsvillkor för vigselförrättare och om offentlig tillsyn över användningen av vigselrätterna. En vigselförrättare ska ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för att kunna granska om hindersprövningen har skett på korrekt sätt. Vigselförrättaren måste också kunna bedöma om de förlovade har förutsättningar att förstå äktenskapets innebörd på det sätt som äktenskapslagen förutsätter.

Med hänsyn till 124 § i grundlagen är det dessutom viktigt att myndigheterna har tillräckliga befogenheter att ingripa om fel eller försummelser kommer fram i samband med en vigsel eller därmed sammanhängande åtgärder.

Tjänstemän med skyldighet att förrätta borgerlig vigsel

Enligt Statistikcentralen ingicks ca 28 200 äktenskap och ca 190 registrerade parförhållanden 2006. Under innevarande decennium har antalet borgerliga vigslar ökat märkbart. Häradskrivarna, lagmännen och tingsdomarna förrättade sammanlagt ca 11 600 borgerliga vigslar och registreringar av parförhållanden 2006. År 2001 uppgick antalet till endast ca 9 000. Ökningen har sålunda varit ca 30 %. Andelen borgerliga vigslar som förrättades av en lagman eller en tingsdomare uppgick till ca 6 % enligt en enkät 2006.

Antalet borgerliga vigslar har ökat särskilt i Lappland. Allt fler utländska turister vill bli vigda till äktenskap i Finland. På vissa områden i Lappland där antalet vigslar har ökat kraftigast kommer det emellertid inte att finnas ett tillräckligt antal tjänsteinnehavare med skyldighet att förrätta borgerliga vigslar.

Som framgått motsvarar vigselförrättarsurserna vid tingsrätterna och magistraterna inte den nuvarande efterfrågan i alla delar av landet. Det behövs fler tjänstemän med rätt att förrätta borgerlig vigsel.

2 Propositionens mål och de viktiga förslagen

Vigselrätt för registrerade religionssamfund

Det centrala syftet med föreliggande proposition är att regleringen av vigselrätten för registrerade religionssamfund ska motsvara kraven i 124 § i grundlagen om överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter. Det har visserligen varit rätt sällsynt med problem i samband med användningen av vigselrätt, men enligt grundlagen måste det genom bestämmelser säkerställas att systemet inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra med god förvaltning sammanhängande krav. Därför föreslås en ny lag om vigselrätt som innebär en totalrevidering av bestämmelserna om registrerade religionssamfunds vigselrätt.

Enligt den föreslagna lagen kan en medlem av ett registrerat religionssamfund få vigsel-

rätt på ansökan av samfundet. Medlemmen ska uppfylla de behörighetsvillkor som anges i lagen och han eller hon ska lämna skriftligt samtycke till att vara vigselförrättare. Vigselförrättaren ska vara myndig och hans eller hennes handlingsförmåga får inte vara begränsad. Dessutom ska vigselförrättaren på lämpligt sätt vara förtrogen med vigselförrättningen. De föreslagna bestämmelserna ger bättre möjligheter att bedöma vigselförrättarens förutsättningar att sköta förrättningen på ett tillförlitligt och korrekt sätt.

Enligt förslaget är vigselrätten alltså en personlig rättighet som ges en enskild vigselförrättare och inte en kollektiv rätt för samfundet, vilket är fallet i dag. På detta sätt blir det möjligt för tillståndsmyndigheten att på lämpligt sätt försäkra sig om varje enskild vigselförrättares kompetens för uppdraget. De föreslagna bestämmelserna säkrar också väsentligt bättre än dagens bestämmelser möjligheterna för myndigheterna att ha kännedom om och alltid entydigt ta reda på vilka enskilda personer som har vigselrätt vid en viss tidpunkt. Informationen är synnerligen viktig eftersom det i äktenskapslagen fastställs att en vigsel är ogiltig om den har förrättats av en person som saknade vigselrätt.

I den nya lagen föreslås också bestämmelser om vigselförrättarnas skyldigheter och ansvar. Enligt förslaget ska en vigselförrättare sköta sitt uppdrag omsorgsfullt och korrekt. När en vigselförrättare sköter uppgifter som hör samman med en vigsel tillämpas också de allmänna förvaltningsbestämmelserna med stöd av bestämmelserna om respektive tillämpningsområde. Meningen är dock inte att förutsätta att vigslarna ska ske i enlighet med principerna i språklagen (423/2003) på svenska eller finska, utan det ges möjlighet att förrätta vigsel också på andra språk. Enligt förslaget ska bestämmelserna om vigselförrättningen och därmed sammanhängande skyldigheter skrivas in i äktenskapslagen och äktenskapsförordningen. När en vigselförrättare sköter uppgifter som hänger samman med en vigsel gäller bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar.

Det föreslås att rätten att ge någon vigselrätt ska flyttas från undervisningsministeriet till magistratsnivå. Avsikten med omorganiseringen är att sådana uppgifter som inte hör

hemma på ministerienivå flyttas, vilket överensstämmer med utvecklingsmålen för ministeriernas ställning och verksamhet.

Meningen är att genom förordning av finansministeriet utfärda närmare bestämmelser om vilken magistrat som ska vara behörig i ärenden som gäller vigselrätt enligt den föreslagna lagen. Att man har för avsikt att koncentrera behörigheten till endast en magistrat motiveras särskilt av att ärendena är av så speciell natur och sannolikt kommer att vara rätt få. Det föreslagna systemet motsvarar de allmänna utvecklingslinjerna för verksamheten vid magistraterna enligt vilka magistraterna bl.a. ska söka specialisering.

Tryggandet av rättssäkerheten och andra krav på god förvaltning, vilket avses i 124 § i grundlagen, förutsätter att de som sköter offentliga förvaltningsuppgifter omfattas av offentlig tillsyn. Därför föreslås det att man i lagen skriver in bestämmelser om hur användningen av vigselrätt ska övervakas. Genom tillsynen vill man säkerställa att vigselrätten används korrekt. Meningen är att den magistrat som ger vigselrätt också ska ansvara för tillsynen.

Enligt förslaget ska magistraten bli tvungen att återkalla en vigselrätt om det berörda samfundet eller vigselförrättaren i fråga begär detta. Magistraten bör kunna återkalla en vigselrätt också på eget initiativ, om förutsättningarna för vigselrätten inte längre är uppfyllda. Magistraten bör också få möjligheter att gripa in i fel, försummelser eller motsvarande missförhållanden som kommit fram i användningen av en vigselrätt. Enligt förslaget ska detta kunna ske genom en anmärkning från magistraten eller i sista hand genom att magistraten återkallar vigselrätten.

Enligt förslaget bör vigselrättsregistret flyttas över från Befolkningsregistercentralen till den magistrat som ska bli behörig också i de andra ärenden som anges i lagen. Vigselrättsregistrets tekniska funktion läggs däremot på en myndighet som fastställs genom förordning av finansministeriet. Meningen är att Östra Finlands länsstyrelse ska utses till den myndighet som ska svara för registrets tekniska funktion. Östra Finlands länsstyrelse svarar redan i dagens läge för motsvarande uppgift i fråga om flera andra landsomfattande register.

Tjänstemän med skyldighet att förrätta borgerlig vigsel

Enligt förslaget ska borgerlig vigsel kunna förrättas av lagmän och tingsdomare och dessutom också av tingsfiskaler och notarier. En tingsfiskal ska kunna vara vigselförrättare på tjänstens vägnar. En notarie ska däremot kunna förrätta vigsel endast om han eller hon har förordnats av lagman. Enligt förslaget ska ett sådant förordnande kunna ges när notarien har innehaft sin tjänst i minst två månader.

Vid tingsrätterna finns ca 30 tingsfiskaler och ca 160 notarier. Juris kandidat- eller magisterexamen krävs i fråga om bägge. Tingsfiskalerna och notarierna sköter sådana mindre krävande rättskipningsärenden vid tingsrätterna som kan jämföras med domaruppgifter på det sätt som närmare bestäms i tingsrättslagen (581/1993).

Enligt förslaget ska borgerlig vigsel dessutom kunna förrättas av cheferna för magistraterna och av häradsskrivare samt av magistraternas notarii publici. Enligt lagen om notarius publicus (287/1960) kan det vid en magistrat finnas tjänster som notarius publicus. Dessutom får cheferna för magistraterna till notarius publicus förordna en sådan tjänsteman vid respektive magistrat som uppfyller behörighetsvillkoren. Behörighetsvillkor för notarius publicus är juris kandidat- eller magisterexamen.

Syftet med att utvidga kretsen av tjänstemän med skyldighet att förrätta borgerlig vigsel är att öka antalet vigselförrättare och sålunda förbättra utbudet av vigseljänster. Det större antalet vigselförrättare medför också flexibilitet i fråga om antalet, eftersom lagmännen eller cheferna för magistraterna kan påverka antalet vigselförrättare i enlighet med det lokala behovet.

Borgerliga vigselförrättare med vigselrätt av en magistrat

Att utvidga kretsen av tjänstemän med rätt att förrätta borgerlig vigsel är inte i alla lägen tillräckligt för att tillfredsställa efterfrågan på sådana vigseljänster som önskas utom tjänstetid och utanför tjänstelokal. Under de senaste åren har allt fler utländska turister vigts

till äktenskap utanför tjänstelokalerna särskilt i Lappland.

Med hänsyn till detta finns det ett behov av att utvidga kretsen av personer med rätt att förrätta borgerliga vigslar. Därför föreslås det att en magistrat ska kunna ge sådana personer rätt att förrätta borgerlig vigsel som har avlagt högre högskoleexamen i juridik och som med hänsyn till arbetserfarenhet eller andra omständigheter kan antas utföra uppdraget på ett oklanderligt sätt. En särskild förutsättning för att någon ska få rätt att förrätta borgerlig vigsel är att åtgärden behövs för att säkerställa ett tillräckligt antal borgerliga vigselförrättare inom respektive magistrats verksamhetsområde.

Den magistrat som gett vigselrätt ska också ha tillsynen över användningen av vigselrätten. Det föreslås att bestämmelserna om tillsyn ska skrivas in i äktenskapslagen.

3 Propositionens konsekvenser

Förslaget har inga betydande konsekvenser på statsbudgeten. Staten kommer att få små tilläggsinkomster eftersom avsikten är att avgifter ska börja tas ut också för vigselförrättningar som sker under tjänstetid men utanför tjänstelokal.

Förrättningarna av borgerliga vigselförrättare som fått sin vigselrätt av en magistrat kommer inte att medföra några kostnader för staten i praktiken. Meningen är att avgifterna för förrättningarna och resekostnadsersättningarna ska täcka det arvode och de ersättningar som betalas till vigselförrättaren.

Trots de ändrade befogenheter som föreslås kommer förslaget inte heller att ha några betydande konsekvenser för vare sig statsförvaltningens organisation eller den statsanställda personalens ställning.

Meningen är att rätten att ge vigselrätt till registrerade religionssamfund ska överföras från undervisningsministeriet till en magistrat som fastställs genom förordning av finansministeriet. Man kan utgå från att det inte kommer att krävas någon ökning av personalresurserna vid den magistraten, eftersom det är fråga om en begränsad ärendegrupp. Det kan antas att antalet ansökningar om vigselrätt kommer att bli relativt litet efter den föreslagna övergångstiden på två år. Uppgif-

terna som hör samman med tillsynen över vigselrätten och med förandet av vigselrättsregistret kommer inte heller att innebära någon betydande ökning av magistratens arbetsmängd. Konsekvenserna kommer i vilket fall som helst att gälla endast en magistrat och finansministeriet kommer att kunna beakta magistraternas arbetssituation och personalstyrka i samband med att ministeriet överväger vilken magistrat som ska få befogenheterna i de ärenden som avses i lagen om vigselrätt.

Endast ett mycket begränsat antal magistrater kommer att beröras av de nya vigselrättigheterna till borgerliga vigselförrättare och av tillsynsplikten. Det blir antagligen endast fråga om några få vigselrätter.

Reformen kommer att trygga den rättsliga ställningen särskilt för parterna i sådana äktenskap där kyrklig vigsel förrättas på annan plats än i en evangelisk-luthersk eller ortodox kyrka. Bestämmelserna garanterar att vigselförrättningen och därmed sammanhängande anmälningar sköts på ett korrekt och tillförlitligt sätt.

Att kretsen av tjänstemän med rätt att förrätta borgerlig vigsel blir större och att kretsen av borgerliga vigselförrättare utsträcks till att omfatta också personer utanför tjänstemannakåren kommer att leda till ett bättre utbud av vigseljänster särskilt utom tjänstetid och utanför tjänstelokal.

4 Beredningen av propositionen

Justitieministeriet tillsatte en arbetsgrupp i mars 2005 med uppdraget att bedöma behovet av en revidering av bestämmelserna om vigselrätt och för att ta fram förslag till nödvändiga ändringar av lagstiftningen. I arbetsgruppen var undervisningsministeriet och justitieministeriet företrädare.

Arbetsgruppen färdigställde sitt betänkande i november 2005 (Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2005:28). I betänkandet föreslogs en lag om beviljande av vigselrätt. Dessutom föreslogs nödvändiga ändringar i äktenskapslagen till följd av den nya lagen.

I arbetsgruppens betänkande granskades dessutom om det borde vara möjligt att ge

vigselrätt också till konfessionslösa livs-
åskådningssamfund. Arbetsgruppen stannade
för att det inte kunde anses att livsåskåd-
ningssamfund måste få vigselrätt för att vigs-
larna ska bli skötta på lämpligt sätt.

Betänkandet sändes på remiss till 59 myn-
digheter och samfund av vilka 31 inkom med
ett utlåtande. En sammanfattning av utlåtanden
sammanställdes (Justitieministeriet, Utlå-
tanden och betänkanden 2006:2). I utlåtanden
ansågs det allmänt att arbetsgruppens
förslag var av behovet påkallade och motive-
rade.

De centrala delarna i föreliggande reger-
ingsproposition bygger på arbetsgruppens be-
tänkande. Under den fortsatta beredningen
har man dock gjort flera preciseringar i de fö-
reslagna bestämmelserna till följd av kom-
mentarerna från remissrundan. Bestämmel-
sen om förutsättningarna för att erhålla vig-
selrätt har preciserats. Till den föreslagna la-
gen om vigselrätt har fogats en bestämmelse
som gör det möjligt att ge ett interimistiskt
förordnande om återkallelse av vigselrätt.

Alla bestämmelser om vigselrättsregistret har
samlats i den nya lagen om vigselrätt. För-
slaget avviker dessutom från arbetsgruppens
förslag bl.a. genom förslaget om att vigsel-
rättsregistret ska flyttas från Befolkningsre-
gistercentralen till den magistrat som blir be-
hörig i vigselrättsärenden.

Bestämmelserna som tillkommit efter ar-
betsgruppens betänkande gäller även utvidg-
ning av kretsen av tjänstemän med skyldighet
att förrätta borgerlig vigsel. Utkastet till re-
geringens proposition sändes på remiss till
15 myndigheter och sammanslutningar, och
av dem inkom 13 med ett yttrande. I remiss-
yttrandena ansågs förslagen i utkastet allmänt
taget vara nödvändiga och motiverade. I en
del av yttrandena ansågs det dock att den fö-
reslagna resursökningen inte är tillräcklig för
att täcka behovet av att viga turister i Lapp-
land. Av denna orsak utvidgades kretsen av
borgerliga vigsselförrättare ytterligare i pro-
positionen. Dessa bestämmelser har tagits
fram som tjänstearbete i justitieministeriet i
samarbete med inrikesministeriet.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**1.1 Lag om vigselrätt**

1 §. Lagens tillämpningsområde. I paragrafen bestäms lagens tillämpningsområde. Lagen gäller hur rätten att viga till äktenskap inom registrerade religionssamfund ska ges. Enligt 14 § 2 mom. i äktenskapslagen är vigslar som förrättas inom registrerade religionssamfund att betrakta som kyrkliga vigslar.

Lagen gäller inte evangeliska eller ortodoxa kyrkans vigselrätt och inte heller frågan om vem som har skyldighet att förrätta borgerlig vigsel. Dessa frågor regleras fortsättningsvis i äktenskapslagen.

Bestämmelserna om vigselrätt för vissa situationer av internationell natur kommer också fortsättningsvis att ingå i äktenskapslagen i 112 och 113 §.

I lagen föreslås också bestämmelser om ett vigselrättsregister där inte bara de vigselrätter som getts till medlemmar av registrerade religionssamfund ska registreras utan också de vigselrätter som getts med stöd av 17 a § 2 mom. och 112 och 113 § i äktenskapslagen.

2 §. Förutsättningarna för vigselrätt. I paragrafen bestäms förutsättningarna för vigselrätt. Kraven gäller dels det samfund som söker vigselrätt, dels den person som vigselrätten avser.

Enligt den inledande frasen till 1 mom. kan endast religionssamfund som har registrerats enligt religionsfrihetslagen få vigselrätt på ansökan av samfundet. I den nya religionsfrihetslagen har registrerade religionssamfunds syfte och verksamhetsformer reglerats noggrannare än förut. Det kan anses att de registreringsvillkor som gäller enligt religionsfrihetslagen utgör en tillräcklig funktionell och organisatorisk grund för att vigselrätt ska kunna ges.

Även om det föreslås att vigselrätten ska vara personlig, ska den kunna ansökas endast av samfund. Förslaget betonar att vigselrätten i första hand ges för samfundets samhälleliga funktion.

Enligt den inledande frasen ska dessutom den person som samfundet söker vigselrätt för vara medlem i religionssamfundet. Detta villkor har ansetts motiverat med hänsyn till lagens centrala idé, dvs. att en vigselrätt har samband med samfundets religionsutövning.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska den person som vigselrätt söks för vara myndig. Enligt lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) blir en person myndig vid 18 års ålder. Kravet på uppnådd myndighetsålder motiveras av vigselförrättarens uppdrag och det ansvar som hör samman med det.

Enligt 2 punkten får vigselrätt inte ges om den person som ansökan avser har begränsad handlingsbehörighet. Genom detta villkor vill man försäkra sig om att vigselförrättaren har kapacitet att sköta sitt uppdrag på lämpligt sätt.

Även om vigselrätt ansöks på kollektiva grunder på ett samfunds initiativ, är det motiverat att förutsätta att den person som ansökan avser uttryckligen har samtyckt till att vara vigselförrättare. En bestämmelse om detta finns i 3 punkten. Samtycket måste lämnas skriftligen av bevisningsskäl.

Enligt 4 punkten ska den person som vigselrätt söks för vara på lämpligt sätt förtrogen med dels förutsättningarna för och förrättandet av vigsel, dels en vigselförrättares skyldigheter och ansvar. Detta krav och hur man visar att det uppfylls kommenteras närmare i motiven till 4 §.

I 2 mom. anges de fall där vigselrätt inte får ges. Om ett hinder enligt 2 mom. föreligger får vigselrätt inte ges, inte ens i sådana fall att villkoren enligt 1 mom. är uppfyllda. Vigselrätt får inte ges om det finns grundad anledning att misstänka att den person som ansökan gäller antingen är oförmögen att sköta uppdraget som vigselförrättare eller olämplig för det.

En person som på grund av psykisk sjukdom, demens eller någon annan motsvarande orsak inte har förmåga att förstå vigselförrättningens juridiska betydelse ska t.ex. betraktas som oförmögen för uppdraget.

Olämplig för uppdraget som vigselförrättare ska t.ex. den betraktas som nyligen har fått

en tidigare vigselrätt återkallad på grund av väsentliga eller upprepade överträdelse av vigselbestämmelserna. För att en sådan person ska kunna få förnyad vigselrätt förutsätts det att samfundet lämnar in uppgifter som gör det möjligt för den berörda magistraten att på goda grunder anta att personen i fråga kommer att sköta uppdraget som vigselförrättare korrekt i fortsättningen.

3 §. Behörig myndighet. I denna paragraf föreslås bestämmelser om hur behörigheten ska bestämmas i frågor som gäller vigselrätt och därmed sammanhängande ärenden. Enligt förslaget ska vigselrätt ges av en magistrat. Genom förordning av finansministeriet kommer närmare bestämmelser att utfärdas om vilken magistrat som blir behörig att handlägga och avgöra vigselrättsansökningar och sköta de andra magistratsuppgifter som avses i denna lag.

4 §. Ansökan om vigselrätt. I paragrafen finns bestämmelser om hur vigselrätt ska sökas och om de uppgifter och redogörelser som ska medfölja ansökan.

Enligt 1 mom. får en ansökan om vigselrätt ges in till vilken magistrat som helst. Syftet med bestämmelsen är att en företrädare för det samfund som söker vigselrätt ska kunna utträta ärendet personligen på en magistrat i närheten om han eller hon så önskar, även om behörigheten att ge vigselrätt har koncentrerats till en enda magistrat. I momentet finns dessutom bestämmelser om magistraternas skyldighet att överföra ansökan till behörig magistrat och att underrätta sökanden om detta.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska uppgifter som identifierar dels det ansökande samfundet, dels den person som vigselrätt söks för finnas med i ansökan. Födelsedatum används när ansökan om vigselrätt gäller en utlännings som saknar finsk personbeteckning.

Till ansökan ska fogas skriftligt samtycke av den person som föreslås som vigselförrättare.

Till ansökan ska dessutom fogas en redogörelse om personens förtrogenhet med uppdraget som vigselförrättare. Bestämmelsen ska tolkas tillsammans med 2 § 1 mom. 4 punkten. Vigselförrättaren ska känna till de lagfästa vigselförutsättningarna, formföreskrifterna i 15 § i äktenskapslagen, övriga

uppgifter och skyldigheter som hör samman med en vigsel och det tjänsteansvar som följer av uppdraget som vigselförrättare.

I lagen har inga bestämmelser inskrivits om hur vigselförrättaren ska skaffa sig förtrogenhet med uppdraget. I praktiken kunde det ske t.ex. genom utbildning som ordnas av det ansökande religionssamfundet, t.ex. en kurs för vigselförrättare. Religionssamfundet kunde också ordna utbildningen som ett gemensamt projekt. Långvarig erfarenhet av uppdraget som vigselförrättare kunde också godkännas som sådan förtrogenhet som avses i lagen. Det blir magistratens uppgift att avgöra om det kan anses att den redovisade förtrogheten är tillräcklig för att uppfylla kravet i 2 § 1 mom. 4 punkten.

Parter i ett vigselrättsärende är såväl det ansökande samfundet som den person som vigselrätt söks för. Enligt förvaltningslagen ska alltså magistratens beslut delges dem båda.

5 §. Vigselförrättarnas skyldigheter och ansvar. I paragrafen återfinns de grundläggande bestämmelserna om vigselförrättarnas skyldigheter och ansvar.

I 1 mom. ingår bestämmelser om vigselförrättarnas omsorgsplikt. På detta sätt vill man främja att vigselförrättningarna i registrerade religionssamfund sköts på ett tillförlitligt sätt.

Enligt förslaget får en vigsel förrättas också på andra språk än svenska eller finska. Det blir t.ex. möjligt att inom ett samfund förrätta vigsel på ett främmande språk som är i allmänt bruk inom det samfundet.

Enligt sista meningen i 1 mom. ska dessutom en vigselrätt som getts med stöd av den föreslagna lagen följa bestämmelserna om kyrklig vigsel i äktenskapslagen och äktenskapsförordningen. Enligt 18 § 2 mom. i äktenskapslagen ska en vigselförrättare före vigseln förvissa sig om att hindersprövning har utförts enligt lag. I äktenskapsförordningen finns bestämmelser bl.a. om vigselförrättarens skyldighet att lämna anmäla vigseln till befolkningsdatasystemet. (10 §) och att föra en förteckning över förrättade vigslar (11 §).

Enligt 2 mom. ska bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på en vigselförrättare när han eller hon förrättar vigsel och fullgör andra uppgifter som hör

samman med detta. Bestämmelsen är informativ till sin natur eftersom personer som utöver offentlig makt omfattas av straffrättsligt tjänsteansvar direkt enligt 40 kap. 11 § 5 punkten i strafflagen (39/1889). Det kan dock anses påkallat att skriva in en informativ hänvisning i detta sammanhang så att omfattningen av det straffrättsliga tjänsteansvaret inte blir oklar på grund av förrättningsuppdragets karaktär.

I paragrafen föreslås ingen hänvisning vare sig till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), nedan *offentlighetslagen*, eller till tillämpningen av förvaltningslagen, eftersom bestämmelserna är direkt tillämpliga, med stöd av bestämmelserna om lagarnas tillämpningsområden, på privatpersoner som utövar offentlig makt eller sköter offentliga förvaltningsuppgifter i samband med vigslar.

6 §. Tillsyn. I den föreslagna paragrafen har bestämmelser inskrivits om hur tillsynen över vigselrätterna ska utövas.

Enligt 1 mom. ska den magistrat som ger vigselrätt också utöva tillsynen över hur den används.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om tillsynsmagistratens rätt att få information. Rätten till information kan t.ex. omfatta uppgifter om antalet vigslar som har förrättats inom ett samfund. Den kan också gälla uppgifter om att en vigselförrättare har vigt ett sådant par till äktenskap där det senare visar sig att det finns oklarheter i fråga om äktenskapets giltighet. Med stöd av bestämmelsen ska magistraten dock inte få rätt till uppgifter som är sekretessbelagda enligt offentlighetslagen.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse som avses främja tillsynen. Enligt den är registerförvaltningsmyndigheterna skyldiga att underrätta tillsynsmagistraten om fel och försummelser som de upptäckt i användningen av en vigselrätt. Det är motiverat att informationskyldigheten åläggs registerförvaltningsmyndigheterna eftersom det kan antas att det oftast är magistraterna eller Befolkningsregistercentralen som får kännedom om brister i vigselförrättningarna eller i fråga om de anmälningar som ska göras.

Till följd av en sådan underrättelse som avses i momentet ska tillsynsmagistraten när

det behövs kunna vidta åtgärder enligt 7 § 2 eller 3 mom.

7 §. Återkallelse av vigselrätt. I paragrafen föreslås bestämmelser om återkallelse av en vigselrätt. Behörig i frågor som gäller återkallelse är den magistrat som avses i 3 §.

Paragrafens 1 mom. gäller återkallelse av en vigselrätt på ansökan av vigselförrättaren eller det samfund som har sökt vigselrätten. Eftersom ett förordnande som vigselförrättare kräver samtycke av personen i fråga, är det motiverat att han eller hon också själv när som helst ska kunna begära att vigselrätten återkallas. Eftersom en vigselrätt ska ges på ansökan av ett samfund för samfundets samhällsliga funktion är det konsekvent att samfundet också har rätt att när som helst avstå från vigselförrättningar inom samfundet, oberoende av vad den som förordnats som vigselförrättare anser.

När en vigselförrättare eller ett samfund begär att en vigselrätt ska återkallas behöver frågan inte prövas. Magistraten ska alltid återkalla vigselrätten. När ett samfund begär återkallelse ska vigselförrättaren enligt förvaltningslagen få tillfälle att bli hörd i saken och beslutet ska delges honom eller henne. Om det är en vigselförrättare som begär återkallelse av vigselrätten är samfundet inte part och det är därför inte nödvändigt att höra samfundet. I 4 mom. finns en särskild bestämmelse om att samfundet ska underrättas om återkallelsen.

Enligt 2 mom. får magistraten rikta en anmärkning mot en vigselförrättare som har brutit mot vigselbestämmelserna eller om det vid övervakningen har kommit fram andra brister i vigselförrättarens sätt att använda vigselrätten. I dessa fall blir det närmast fråga om enskilda och relativt små överträdelser eller försummelser där en återkallelse av vigselrätten bör anses som en alltför sträng åtgärd med hänsyn till överträdelsens eller försummelsens art.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om hur magistraten får återkalla en vigselrätt på eget initiativ, dvs. i sådana fall där magistraten märker att förutsättningarna enligt 2 § 1 mom. inte längre föreligger för en vigselrätt. Enligt bestämmelsen kan det bli fråga om att återkalla en vigselrätt t.ex. om vigselförrättaren inte längre är medlem av samfun-

det som sökt vigselrätten, hans eller hennes handlingsbehörighet har begränsats eller samfundet har upplösts.

Eftersom det i momentet hänvisas endast till 2 § 1 mom., är det inte möjligt att återkalla en redan given vigselrätt om magistraten senare gör bedömningen att ett hinder enligt 2 § 2 mom. förelåg när rätten gavs. Med hänsyn till rättssäkerheten skulle det vara problematiskt med en återkallelsemöjlighet på denna grund. Det är lämpligare att en given vigselrätt i sådana fall kan återkallas endast på grund av fel eller försummelser som kommit fram i vigselförrättarens arbete.

Magistraten får på eget initiativ återkalla en vigselrätt på grund av brister i vigselförrättarens arbete. I enlighet med proportionalitetsprincipen kan det bli fråga om en återkallelse endast i sådana situationer där vigselbestämmelserna har överträtts väsentligt eller upprepade gånger trots anmärkning. En vigselrätt ska kunna återkallas på viss tid eller helt och hållet, enligt magistratens bedömning. Vid bedömningen av omfattningen av återkallelsen bör vikt särskilt läggas vid hur allvarlig eller väsentlig överträdelsen är.

Vigselförrättaren ska höras före ett beslut om återkallelse enligt 3 mom. Däremot är det inte nödvändigt att höra det samfund som sökt vigselrätten eftersom samfundet inte är part i ärendet.

Som framgått är ett samfund som sökt vigselrätt inte part i ett ärende om återkallelse av vigselrätt som initierats av vigselförrättaren själv eller av magistraten. Enligt bestämmelserna i förvaltningslagen är det därför inte nödvändigt att underrätta samfundet om magistratens beslut. Med hänsyn till att vigselrätter ges på ansökan av samfund för samfundens samhällliga funktion är det dock lämpligt att det berörda samfundet underrättas om att en vigselrätt har återkallats. Därför har det i 4 mom. skrivits in en särskild bestämmelse om att beslut om återkallelse som inte har utgått från ett samfundsinitiativ ska meddelas samfundet.

8 §. Interimistiska förordnanden. I paragrafen föreslås bestämmelser om interimistiska förordnanden i ärenden som gäller återkallelse av vigselrätt.

Enligt 1 mom. får magistraten ge ett interimistiskt förordnande i ett ärende som gäller

återkallelse av vigselrätt. I praktiken är det sålunda möjligt för magistraten att interimistiskt återkalla en vigselrätt redan innan det slutliga beslutet har fattats. Ett interimistiskt förordnande förutsätter vägande skäl. Denna förutsättning blir uppfylld t.ex. i sådana fall där vigselförrättaren upprepade gånger har brutit mot formföreskrifterna för vigsel på ett sådant sätt att de vigslar som han eller hon har förrättat är ogiltiga.

Meningen är att förordnandet ska kunna ges utan att vigselförrättaren hörs. I enlighet med vad som framgår av motiven till 7 § är det inte heller nödvändigt att höra det samfund som sökt vigselrätten.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om giltighetstiden för ett interimistiskt förordnande. Förordnandet gäller tills ett slutgiltigt beslut meddelas, om inte beslutet återkallas eller ändras före det.

Enligt 3 mom. får interimistiska förordnanden inte överklagas.

9 §. Vigselrättsregistret. I paragrafen föreslås bestämmelser om vigselrättsregistret. I dagens läge återfinns bestämmelserna i 1993 års förordning om vigselrättsregistret (421/1993). Bestämmelserna i förordningen föreslås nu huvudsakligen på lagnivå.

Enligt 1 mom. ska registret över vigselrätter föras av den magistrat som avses i 3 § och inte av Befolkningsregistercentralen som för närvarande. I vigselrättsregistret införs vigselrätter enligt den föreslagna nya lagen och vigselrätter som avses i 112 och 113 § i äktenskapslagen. Dessutom är det meningen att också vigselrätter som magistraten ger med stöd av 17 a § 2 mom. ska införas i registret.

I 2 mom. finns en förteckning över de uppgifter som ska införas i registret i fråga om de vigselrätter som avses i den föreslagna lagen. I 4 mom. avses med beslut om återkallelse såväl ett slutligt beslut som ett interimistiskt förordnande.

I 3 mom. anges de uppgifter som ska införas i registret när magistraten har gett vigselrätt till en borgerlig vigselförrättare med stöd av 17 a § 2 mom. i äktenskapslagen.

I 4 och 5 mom. finns bestämmelser om de uppgifter som ska införas i registret i fråga om vigselrätter enligt 112 och 113 § i äktenskapslagen. Bestämmelserna motsvarar i sak

gällande bestämmelser i förordningen om vigselrätt.

Uppgifterna som ska införas i registret motsvarar registrets användningsändamål som har definierats i 10 § 1 mom. Enligt 13 § i personregisterlagen (523/1999) är det nödvändigt att entydigt individualisera den registrerade för att utföra en i lag angiven uppgift och för att uppfylla den registrerades rättigheter och skyldigheter.

10 §. Användning av uppgifter i vigselrättsregistret. I 1 mom. föreslås bestämmelser om användningsändamålet för uppgifterna i vigselrättsregistret och om uppgifternas offentlighet och förvaringstider.

Eftersom uppgifterna är offentliga ska var och en ha rätt att ta del av dem. Dessutom tillämpas 16 § 3 mom. i offentlighetslagen på utlämnandet av uppgifter ur registret. Enligt momentet får personuppgifter lämnas ut ur en myndighets personregister i form av en kopia eller en utskrift eller i elektronisk form, om inte något annat särskilt bestäms i lag och om mottagaren enligt bestämmelserna om skydd för personuppgifter har rätt att registrera och använda sådana personuppgifter. För direktmarknadsföring och för opinions- eller marknadsundersökningar får personuppgifter dock lämnas ut endast om det särskilt föreskrivs eller om den registrerade har samtyckt till detta.

Enligt förslaget ska registeruppgifterna sparas permanent. Det är nödvändigt att uppgifterna sparas permanent för sådana fall där det, för att utreda ett äktenskaps giltighet, i efterhand måste vara möjligt att granska om vigselförrättaren vid tidpunkten för en vigsel har haft laglig rätt att viga till äktenskap.

Paragrafens 2 mom. gäller beviljande av tillstånd att få uppgifter ur vigselrättsregistret genom teknisk anslutning. Enligt förslaget ska sådana tillstånd beviljas av den magistrat som avses i 3 §.

Syftet med 3 mom. är att försöka förhindra att personbeteckningarna på dem som finns i registret får onödig spridning. Enligt momentet får en personbeteckning lämnas för påseende eller lämnas ut för det första när mottagaren enligt personuppgiftslagen eller någon annan lag har eller kan ha rätt att registrera personuppgifter. Att en personbeteckning lämnas ut ska anses motiverat också i sådana

fall där det skulle bli avsevärt svårare att entydigt individualisera den registrerade utan personbeteckning, och den som begär uppgiften behöver den för att uppfylla sina rättigheter och skyldigheter. Därför föreslås det att momentet ska innehålla bestämmelser om att det för att identifiera en person ska införas personbeteckning i sådana handlingar som behövs för att personen ska kunna göra sina rättigheter, intressen och skyldigheter gällande.

För vigselrättsregistret ska personuppgiftslagen tillämpas som en allmän kompletterande lag om hanteringen av personuppgifter. I fråga om den registrerades rättigheter och rättssäkerhet tillämpas alltså bestämmelserna i personuppgiftslagen.

11 §. Myndighet som svarar för vigselrättsregistrets tekniska funktion. Enligt den föreslagna paragrafen ska det genom förordning av finansministeriet fastställas vilken myndighet som ska svara för vigselrättsregistrets tekniska funktion. Med registrets tekniska funktion avses bl.a. upprättande och utvecklande av registret samt teknisk ledning i fråga om hur och i vilken form uppgifter ska registreras.

Den myndighet som svarar för registrets tekniska funktion bör kunna anlita hjälp av en näringsidkare vid skötseln av uppdraget. Därför är det meningen att bestämmelserna om registerregisteransvariga i 32 § i personuppgiftslagen ska gälla i tillämpliga delar på den myndighet som svarar för den tekniska funktionen. I enlighet med 32 § i personuppgiftslagen ska en näringsidkare som handlar för myndigheten, innan behandlingen av uppgifterna inleds, lämna myndigheten tillräckliga garantier för att personuppgifterna skyddas mot obehörig åtkomst och mot förstöring, ändring, utlämnande och översändande som sker av misstag eller i strid med lag, eller mot annan olaglig behandling.

12 §. Iakttagande av beslut. I gällande äktenskapslag finns inga bestämmelser om när ett beslut om vigselrätt ska börja gälla. Det kan anses att rättslaget är oklart i detta hänseende eftersom 31 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen (586/1996) inte är tillämpligt på s.k. konstitutiva avgöranden som inte kräver verkställighet och som det är fråga om även här. Därför föreslås det att 12 § ska få en ut-

trycklig bestämmelse om att ett beslut om vigselrätt får iakttas redan innan det har vunnit laga kraft.

13 §. *Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.* I 1 mom. föreslås den sedvanliga bestämmelsen om ikraftträdande.

Enligt övergångsbestämmelsen i det föreslagna 2 mom. ska vigselrätter som har getts religionssamfund innan lagen träder i kraft gälla i två år från ikraftträdandet av lagen. Undantag till denna bestämmelse utgör de fall där vigselrätt har getts för en viss tid som går ut tidigare.

I övrigt är utgångspunkten den att lagen ska kunna tillämpas genast när den har trätt i kraft. Detta betyder att också de ansökningar om vigselrätt som har lämnats in före ikraftträdandet kommer att handläggas i enlighet med den föreslagna lagen. Undervisningsministeriet bör överföra de inkomna ansökningarna till den magistrat som blir behörig enligt den nya lagen och de ska handläggas och avgöras där.

I princip kommer den föreslagna lagen inte att påverka vigselrätter som getts med stöd av 112 och 113 § i äktenskapslagen eller motsvarande äldre bestämmelser. Det är dock klart att om en vigselrätt som ett religionssamfund fått med stöd av 14 § 2 mom. i äktenskapslagen upphör att gälla efter den föreslagna övergångstiden, så upphör också en eventuell sådan rätt att viga till äktenskap i utlandet att gälla som getts med stöd av 112 § i äktenskapslagen.

Enligt 3 mom. kommer den föreslagna lagen att upphäva 1993 års förordning om vigselrättsregistret.

1.2 Äktenskapslagen

14 §. Det föreslagna 1 mom. motsvarar gällande lag.

Enligt förslaget ska ordalydelsen i 2 mom. kompletteras med villkoret att religionssamfund ska vara registrerade. Dessutom har skrivningen om vigselrätt för religionssamfund strukits eftersom vigselrätten enligt den föreslagna lagen inte längre ges kollektivt till samfund utan till enskilda personer. Det föreslagna momentet kommer sålunda att ange endast i vilka religionssamfund som det blir möjligt att förrätta kyrklig vigsel.

Det gamla uttrycket "ortodoxa kyrkosamfundet" har ersatts med "ortodoxa kyrkan" med hänsyn till att lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006) trädde i kraft vid ingången av 2007.

I den föreslagna paragrafen har gällande 3 mom. om bemyndigande att utfärda förordning strukits eftersom bestämmelserna om registrering av vigselrätter föreslås i 9 och 10 § i lagförslag 1.

17 §. I 1 mom. föreslås bestämmelser om vem som ska ha rätt att förrätta kyrklig vigsel. Punkt 1 motsvarar gällande lag med undantag av den terminologiska ändringen rörande ortodoxa kyrkan.

I punkt 2 föreslås bestämmelser enligt vilka vigsel får förrättas i registrerade religionssamfund av dem som har fått vigselrätt enligt lagförslag 1.

Bestämmelsen i gällande 2 mom. om vem som är skyldig att förrätta borgerlig vigsel föreslås bli upphävd. Bestämmelserna om de tjänsteinnehavare som är skyldiga att förrätta borgerlig vigsel föreslås i det nya 17 a § 1 mom.

17 a §. I paragrafen föreslås bestämmelser om de tjänsteinnehavare som ska vara skyldig att förrätta borgerlig vigslar. Enligt förslaget får en magistrat dessutom på vissa villkor ge även privatpersoner rätt att förrätta borgerlig vigsel.

I 1 mom. räknas de tjänsteinnehavare upp som är skyldiga att förrätta borgerliga vigslar. I 1 punkten har också tingsfiskaler skrivits in bland dessa tjänsteinnehavare.

Bestämmelsen i punkt 2 är ny. Enligt den är de tingsrättsnotarier som av lagman förordnats att förrätta vigsel på det sätt som föreskrivs i tingsrättslagen skyldiga att förrätta borgerliga vigslar.

Enligt punkt 3 ska häradsskrivarna fortsättningsvis vara vigselförrättare vid magistraterna. För tydlighetens skull nämns också cheferna för magistraterna särskilt i punkt 3. Ändringen är motiverad eftersom tjänstebenämningen "chef för magistrat" infördes som en självständig tjänstebenämning genom den ändring av lagen om registerförvaltningen som trädde i kraft den 1 januari 2007. Dessutom ska magistraternas notarii publici vara skyldiga att förrätta vigsel i magistraterna.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse som gör det möjligt att utvidga kretsen av borgerliga vigselförrättare till att omfatta även andra än de tjänsteinnehavare som avses i 1 mom.

Det föreslås att en magistrat ska kunna ge vigselrätt till privatpersoner som uppfyller behörighetsvillkoren i 17 b §. Som ett särskilt villkor föreslås att vigselrätten ska vara nödvändig för att trygga att det finns ett tillräckligt antal borgerliga vigselförrättare inom respektive magistrats område. Det blir sålunda magistratens sak att bedöma om det på längre sikt kommer att finnas en så stor efterfrågan på borgerliga vigslar inom magistratens område att de tjänster som myndigheterna tillhandahåller inte kan motsvara denna efterfrågan. Det är dock inte meningen att begränsa behörigheten för dessa vigselförrättare till en viss magistrats verksamhetsområde även om vigselrätten ges med tanke på behovet av vigslar inom en magistrats verksamhetsområde. Detta innebär att vigselförrättaren ska få allmän behörighet att förrätta vigsel i hela landet.

Enligt 3 § 2 mom. i lagen om registerförvaltningen (166/1996) ska i landskapet Åland de uppgifter som föreskrivs för magistraten skötas av länsstyrelsen, om inte något annat föreskrivs särskilt. Detta betyder att Ålands länsstyrelse vid behov får ge vigselrätt till privatpersoner som uppfyller behörighetsvillkoren.

I 3 mom. finns bestämmelserna om att vigselrätten ska beviljas för en viss tid eller tills vidare. När beslutet övervägs ska magistraten kunna ta hänsyn till t.ex. vigselförrättarens egna önskemål och det föreliggande behovet av vigselförrättare.

I praktiken kunde man iaktta följande när en vigselrätt ska ges. Om en magistrat sedan vigselmyndigheterna i verksamhetsområdet hörts stannar för att tjänsterna i området inte är tillräckliga på grund av den stora efterfrågan på vigslar utom tjänstetid eller utanför tjänstelokal, kunde magistraten lediganslå uppdraget. Det blir alltså fråga om ett förvaltningsförfarande där bestämmelserna i förvaltningslagen (434/2003) ska tillämpas.

17 b §. I 1 mom. finns bestämmelserna om behörighetsvillkor för vigselförrättare som fått rätt att förrätta borgerlig vigsel.

Enligt bestämmelser i annan lagstiftning ska borgerliga vigselförrättare som avses i 17 a § ha avlagt högre högskoleexamen i juridik. När rätten att förrätta borgerlig vigsel ges till andra än myndigheter är det inte skäl att avvika från denna i lagstiftningen redan vedertagna princip för borgerliga vigselförrättarens utbildning. Därför föreslås det att också de borgerliga vigselförrättare som får vigselrätt av en magistrat ska ha avlagt högre högskoleexamen i juridik. Dessutom förutsätts det att man med hänsyn till personens arbetserfarenhet eller andra omständigheter ska kunna förutsätta att vigselförrättaren kommer att uppträda oklanderligt i sitt uppdrag. Det blir magistratens uppgift att på basis av de uppgifter som lämnas bedöma om arbetserfarenheten eller övriga omständigheter kan anses tillfredsställande för att uppfylla villkoren enligt momentet.

Den sista meningen i 1 mom. är en informativ bestämmelse om att vigselrätterna ska antecknas i registret i enlighet med 9 § i lagen om vigselrätt.

Första meningen i 2 mom. uttrycker vigselförrättarens omsorgsplikt. Syftet med bestämmelsen är att främja att vigselförrättningarna sköts på tillförlitligt sätt. Enligt den andra meningen i momentet ska den magistrat som gett vigselrätten utöva tillsyn över vigselförrättarens uppdrag. Enligt den tredje meningen gäller bestämmelserna i 5 § 2 mom. (straffrättsligt tjänsteansvar), 6 § (tillsyn), 7 § 1—3 mom. (anmärkning och återkallelse av vigselrätt), 8 § (interimistiska förordnanden) och 12 § (hur beslut ska iakttas) i lagen om vigselrätt i tillämpliga delar också i fråga om vigselförrättarens ansvar och tillsynen över hans eller hennes uppdrag.

Som framgått får en magistrat på eget initiativ återkalla en vigselrätt om vigselförrättaren har försummat sina uppgifter eller brutit mot bestämmelserna om vigselrätt på ett väsentligt sätt. Dessutom föreslås en uttrycklig bestämmelse om att en vigselrätt ska återkallas om vigselförrättarens handlingsbehörighet begränsas. Detta innebär att en borgerlig vigselförrättarens vigselrätt ska kunna återkallas endast till följd av väsentliga fel eller försummelser som kommit fram i verksamheten eller om hans eller hennes handlingsbehörighet begränsas.

Eftersom en vigselförrättning betyder utövande av offentlig makt i endast ringa utsträckning, blir också de allmänna förvaltningslagarna tillämpliga utöver de bestämmelser som nämns ovan. Lagar som kommer i fråga är förvaltningslagen (434/2003), språklagen (423/2003), samisk språklag (1086/2003) och lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), vilka tillämpas också på privata som sköter offentliga förvaltningsuppdrag.

Som framgått tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar också på borgerliga vigselförrättare som fått vigselrätt. Dessutom föreslås det i 3 mom. att bestämmelserna i 3 och 4 kap. i skadeståndslagen (412/1974) om offentliga samfunds och tjänstemäns skadeståndsansvar ska tillämpas på vigselförrättare och offentliga samfund. Detta innebär att det blir det offentlighetsrättsliga samfundet som i första hand är ersättningskyldigt för en skada som förorsakas av en borgerlig vigselförrättare med vigselrätt. Vigselförrättarens ersättningsansvar blir sekundärt och bestäms enligt skälighet och vållandegrad. I dessa situationer är det skäl att jämställa enskilda vigselförrättare med tjänstemän eftersom en vigselförrättning innebär utövande av offentlig makt om än i ringa omfattning.

Enligt 4 mom. har borgerliga vigselförrättare med vigselrätt rätt till arvode och reseersättning av statens medel för vigslar som de har förrättat. Meningen är att bestämmelserna om arvodet och reseersättningarna ska fastställas genom beslut av finansministeriet.

Meningen är att med stöd av bemyndigandet i 16 § 2 mom. i äktenskapslagen om rätt att utfärda förordning föreskriva om vigseltidpunkter och vigselplatser genom en statsrådsförordning. En borgerlig vigselförrättare som fått sitt uppdrag av en magistrat står inte i egentlig mening i ett offentlighetsrättsligt anställningsförhållande till staten. Tjänstemannarättsliga bestämmelser om tid och plats blir sålunda inte heller tillämpliga på uppdraget. Det förväntas dock indirekt att en borgerlig vigselförrättare med vigselrätt ska förrätta vigsel t.o.m. på avlägsna platser och vid oönskade tidpunkter.

17 c §. Av tekniska skäl föreslås det att 16 a § i gällande äktenskapslag ska bli

17 c §. Dessutom föreslås vissa ändringar av paragrafen.

Enligt gällande 16 a § kan avgift och ersättning för resekostnader dock tas ut vid förrättande av borgerlig vigsel, om vigselförrättaren och de förlovade har kommit överens om att vigseln ska förrättas vid någon annan tidpunkt än under den öppetid som nämns i 1 § i förordningen om öppetid av statens ämbetsverk (332/1994). Ersättning för resekostnader kan dessutom tas ut om en borgerlig vigsel förrättas på tjänstetid någon annanstans än i vigselförrättarens ämbetslokal. Det har ansetts att bestämmelsen garanterar att medborgarna fortsättningsvis har rätt att bli vigda utan avgift om vigseln förrättas under tjänstetid och i en tjänstelokal (RP 123/2004 s. 21).

Det är inte skäl att avvika från principen om avgiftsfria borgerliga vigslar till den del det gäller förrättningar som sker under tjänstetid och i tjänstelokal. Myndigheternas resurser kan dock inte utnyttjas oproportionerligt för att tillmötesgå alla önskade slag av vigseljänster. Därför föreslås det att avgift ska tas ut för vigslar som förrättas utom tjänstetid och även för vigslar som förrättas på tjänstetid utanför en tjänstelokal. Dessutom föreslås det att lagbestämmelsen ska få ett tillägg om att avgift ska tas ut för vigslar som förrättas av borgerliga vigselförrättare som fått vigselrätt av en magistrat. Detta innebär att avgift och reseersättning också ska betalas i de fall där de förlovade har kommit överens om att en sådan borgerlig vigselförrättare ska förrätta vigseln.

Meningen är att avgiftens och reseersättningens storlek fortsättningsvis ska bestämmas enligt principerna i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

113 a §. Det föreslås att lagen ska få en ny paragraf med bestämmelser som kompletterar bestämmelserna i 112 och 113 §.

I 1 mom. föreslås en bestämmelse som motsvarar 12 § i lagförslag 1 enligt vilken beslut som fattats med stöd av 112 och 113 § får iaktas fastän beslutet inte har vunnit laga kraft.

I 2 mom. föreslås en informativ bestämmelse om att vigselrätter som avses i 112 och 113 § ska antecknas i registret i enlighet med lagen om vigselrätt.

Utrikesministeriets och undervisningsministeriets skyldighet att till Befolkningsregistercentralen anmäla uppgifter som ska registreras finns i 18 a § i äktenskapsförordningen.

1.3 Tingsrättslagen

17 §. Det föreslås att inledningen till punkt 1 i 1 mom. ska få ett tillägg enligt vilket en lagman kan förordna en notarie som har tjänstgjort i två månader att förrätta vigsel. Rätten att förrätta borgerlig vigsel ska sålunda kunna ges till notarier efter samma erfarenhetstid som krävs t.ex. för rätten att behandla och avgöra ansökningärenden i tingsrättskansliet.

1.4 Lagen om registrerat partnerskap

4 §. Det föreslås att 1 mom. ska få ett tillägg enligt vilket kretsen av personer med rätt att registrera partnerskap utvidgas så att en borgerlig vigselförrättare som fått vigselrätt av en magistrat också ska kunna registrera partnerskap. Den föreslagna ändringen är en följd av att det föreslås att den krets av borgerliga vigselförrättare som anges i äktenskapslagen ska bli större.

5 a §. Den föreslagna bestämmelsen är ändrad för att motsvara innehållet i 17 c § i äktenskapslagen.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

I den föreslagna lagen om vigselrätt ingår två bemyndiganden att utfärda förordning. Genom förordning av finansministeriet ska det bestämmas vilken magistrat som är behörig att ge vigselrätter och sköta andra därmed sammanhängande uppgifter. Genom förordning av finansministeriet är det också meningen att bestämma vilken myndighet som ska svara för vigselrättsregistrets tekniska funktioner.

I den föreslagna lagen om ändring av äktenskapslagen ingår bemyndigande att utfärda förordning. Det är meningen att genom förordning av statsrådet bestämma storleken på arvode och resekostnadsersättningar till de borgerliga vigselförrättare som har fått vig-

selrätt av en magistrat. Med stöd av bemyndigandet i 16 § 2 mom. i äktenskapslagen är det dessutom meningen att genom förordning av statsrådet bestämma om tidpunkt och plats för borgerliga vigslar som förrättas av personer som fått vigselrätt av en magistrat.

3 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna ska träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa. I den övergångsbestämmelse som föreslås till lagen om vigselrätt reserveras tid för att i praktiken kunna ersätta vigselrätter som getts med stöd av 14 § 2 mom. i äktenskapslagen med vigselrätter enligt den nya lagen.

4 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

Den föreslagna lagen om vigselrätt gör det möjligt att också framdeles förrätta kyrklig vigsel i andra religionssamfund än i evangelisk-lutherska och ortodoxa kyrkan. Lagförslaget främjar således för sin del att den i 11 § 2 mom. i grundlagen inskrivna rätten att utöva en religion förverkligas också i fråga om medlemmar av andra kyrko- och religionssamfund.

Samtidigt blir det möjligt att på noggrant fastställda villkor ge vigselrätt också till andra personer med högre högskoleexamen i juridik än statstjänstemän med motsvarande utbildning.

I avsnitt 1.3 i den allmänna motiveringen granskas skälen till att det anses påkallat av 124 § i grundlagen att vigselrätt ges till registrerade religionssamfund för att uppdraget ska kunna skötas på ett ändamålsenligt sätt. Den föreslagna lagen om vigselrätt innehåller noggranna bestämmelser om förutsättningarna för vigselrätt och om tillsyn och återkallelse. Lagförslaget motsvarar sålunda de krav i 124 § i grundlagen som gäller överföring av offentliga förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter.

De synpunkter som anförts om iakttagande av 124 § i grundlagen gäller också när andra än myndigheter får rätt att förrätta borgerlig vigsel. I avsnitt 1.3 i den allmänna motiveringen anges skälen varför det med stöd av

124 § i grundlagen och med hänsyn till nödvändig skötsel av uppdraget är ändamålsenligt att utsträcka kretsen av borgerliga vigselförrättare till personer utanför tjänstemannakåren. Den föreslagna lagen om ändring av äktenskapslagen innehåller noggranna bestämmelser om vigselförrättarnas behörighet, om förutsättningarna för vigselrätt och om tillsyn och återkallelse av vigselrätt. Meningen är att motsvarande bestämmelser i lagen om vigselrätt ska tillämpas delvis på borger-

liga vigselförrättare som har fått vigselrätt av en magistrat.

De föreslagna lagarna motsvarar också grundlagens krav på lagstiftningsnivå och de innehåller inte några sådana bemyndiganden att utfärda förordning som kunde vara problematiska med hänsyn till 80 § i grundlagen.

Därför anses det att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om vigselrätt**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Rätt att viga till äktenskap i registrerade religionssamfund får ges i enlighet med denna lag.

I denna lag finns också bestämmelser om ett vigselrättsregister.

2 §

Förutsättningarna för vigselrätt

Medlemmar av religionssamfund som har registrerats enligt religionsfrihetslagen (453/2003) kan på ansökan av samfundet få vigselrätt, om de

- 1) är myndiga,
- 2) har handlingsbehörighet som inte har begränsats,
- 3) skriftligen har samtyckt till att bli vigselförrättare, och
- 4) är förtrogna med förutsättningarna för och förrättandet av vigsel samt med vigselförrättarnas skyldigheter och ansvar.

Vigselrätt får inte ges, om det finns grundad anledning att misstänka att den som ansökan gäller är oförmögen att sköta uppdra-

get som vigselförrättare eller olämplig för det.

3 §

Behörig myndighet

Vigselrätt ges av en magistrat. Genom förordning av finansministeriet föreskrivs om behörig magistrat för de uppgifter som avses i denna lag.

4 §

Ansökan om vigselrätt

En ansökan om vigselrätt får lämnas in till vilken magistrat som helst. Om en ansökan har lämnats in till någon annan än en behörig magistrat, ska den utan dröjsmål överföras till den magistraten. Den sökande ska underrettas om överföringen.

Den sökandes namn och hemort ska framgå av ansökan. I ansökan ska också anges namnet på den person som vigselrätten ska gälla samt dennes personbeteckning eller, om sådan saknas, födelsedatum. Personen i fråga ska skriftligen samtycka till att vara vigselförrättare, och samtycket skall fogas till ansökan tillsammans med en redogörelse om

den förtrogenhet med uppdraget som vigselförrättare som avses i 2 § 1 mom. 4 punkten.

5 §

Vigselförrättarnas skyldigheter och ansvar

Den som har fått vigselrätt (*vigselförrättare*) ska sköta uppdraget omsorgsfullt och på behörigt sätt. Vigsel kan förrättas även på andra språk än finska eller svenska. I fråga om en vigselförrättning gäller i övrigt det som i äktenskapslagen (234/1929) och med stöd av den föreskrivs om kyrklig vigsel.

När en vigselförrättare förrättar vigsel och fullgör andra uppgifter som hör samman med detta ska bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på honom eller henne.

6 §

Tillsyn

Den magistrat som gett vigselrätt ska ha tillsyn över hur den utövas.

Magistraten har rätt att få de uppgifter som behövs för tillsynen såväl av vigselförrättaren som av det samfund som ansökt om vigselrätt.

Registerförvaltningsmyndigheterna ska underrätta den magistrat som har tillsyn om fel och försummelser som de upptäckt i utövningen av vigselrätt.

7 §

Återkallelse av vigselrätt

Den behöriga magistraten ska återkalla en vigselrätt, om en vigselförrättare eller ett samfund som ansökt om vigselrätt begär detta.

Magistraten får rikta anmärkning mot en vigselförrättare, om vigselförrättaren har brutit mot bestämmelserna om vigsel eller om det vid tillsynen har framkommit andra brister i utövningen av vigslerätten.

Magistraten får på eget initiativ återkalla en vigselrätt för viss tid eller helt och hållet, om de i 2 § 1 mom. föreskrivna förutsättningarna inte längre uppfylls eller om bestämmelserna om vigsel har överträtts väsentligt eller upp-

repade gånger trots anmärkning enligt 2 mom.

Ett beslut om återkallelse som har fattats på initiativ av någon annan än samfundet ska meddelas samfundet.

8 §

Interimistiska förordnanden

Om det finns vägande skäl, får magistraten utfärda ett interimistiskt förordnande i ett ärende om återkallelse av vigselrätt. Förordnandet får meddelas utan att vigselförrättaren hörs.

Ett interimistiskt förordnande är i kraft till dess att magistraten fattar slutgiltigt beslut i frågan, om beslutet inte återkallas eller ändras före det.

Interimistiska förordnanden får inte överklagas.

9 §

Vigselrättsregistret

Magistraten för ett register över de vigslerätter som ges med stöd av denna lag och 17 a § 2 mom., 112 och 113 § i äktenskapslagen.

När vigselrätt har getts med stöd av denna lag ska följande införas i registret:

- 1) namn och hemort för det samfund som ansökt om vigselrätt,
- 2) vigselförrättarens namn och personbe-teckning eller, om sådan saknas, födelseda-tum,
- 3) datum för beslutet om vigselrätt, samt
- 4) datum för ett återkallelsebeslut och tid som återkallelsen gäller.

När vigselrätt har getts med stöd av 17 a § 2 mom. i äktenskapslagen ska följande införas i registret:

- 1) vigselförrättarens namn och personbe-teckning,
- 2) datum för beslutet om vigselrätt, samt
- 3) datum för ett återkallelsebeslut och tid som återkallelsen gäller.

När vigselrätt har getts med stöd av 112 eller 113 § i äktenskapslagen ska följande införas i registret:

1) namn och personbeteckning eller, om sådan saknas, födelsedatum för den person som har fått vigselrätt samt tjänsteställning, yrke eller uppgift och stationeringsort,

2) eventuella villkor för eller begränsningar i vigselrätten, samt

3) den myndighet som har gett vigselrätt, datum för beslutet om vigselrätt och datum för ett återkallelsebeslut samt beslutens innehåll och giltighetstid.

Om den vigselrätt som avses i 112 eller 113 § i äktenskapslagen har knutits till en viss tjänst, befattning eller uppgift, ska följande införas i registret i stället för det som föreskrivs i 3 mom. 1 punkten:

1) namn och hemort för den myndighet eller sammanslutning som har fått vigselrätt, och

2) tjänst, befattning eller uppgift som vigselrätten har knutits till.

10 §

Användning av uppgifter i vigselregistret

Uppgifter i vigselregistret får användas för att administrera och utöva tillsyn över vigselrätter och för att utreda äktenskapets giltighet. Uppgifterna i registret är offentliga och de ska förvaras permanent.

Offentliga eller privata samfund som fortlöpande behöver uppgifter ur registret för ett godtagbart ändamål kan med tillstånd av magistraten få tillgång till dem via teknisk anslutning. Innan tillståndet ges ska sökanden visa att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

En personbeteckning får ges till påseende eller lämnas ut endast till den som enligt personuppgiftslagen (523/1999) eller någon an-

nan lag förfogar eller får förfoga över den. För att identifiera en person får personbeteckningen dock antecknas i sådana handlingar som lämnas ut från registret och som behövs för att personen ska kunna göra sina rättigheter och skyldigheter gällande.

11 §

Myndighet som svarar för vigselrättsregistrets tekniska funktion

Genom förordning av finansministeriet föreskrivs om den myndighet som ska svara för att vigselrättsregistret fungerar tekniskt. Bestämmelserna om registeransvarig i 32 § i personuppgiftslagen tillämpas på denna myndighet.

12 §

Iakttagande av beslut

Ett beslut om vigselrätt får iakttas trots att beslutet inte har vunnit laga kraft.

13 §

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs förordningen av den 7 maj 1993 om vigselrättsregistret (421/1993).

Vigselrätt som har getts religionssamfund och som är giltig vid denna lags ikraftträdande gäller i två år från ikraftträdandet, om vigselrätten inte har getts för en tid som går ut tidigare.

2.

Lag**om ändring av äktenskapslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i äktenskapslagen av den 13 juni 1929 (234/1929) 16 a §, sådan den lyder i lag 58/2005,

ändras 14 och 17 §, sådana de lyder, 14 § i lagarna 411/1987 och 417/1993 samt 17 § i nämnda lag 411/1987 och lag 1428/1992, samt
fogas till lagen nya 17 a—17 c och 113 a § som följer:

14 §

Vigsel förrättas i närvaro av släktingar eller andra vittnen som antingen kyrklig eller borgerlig vigsel.

Kyrklig vigsel förrättas inom den evangelisk-lutherska eller ortodoxa kyrkan eller ett registrerat religionssamfund.

17 §

Kyrklig vigsel får förrättas

- 1) inom evangelisk-lutherska eller ortodoxa kyrkan av en präst, samt
- 2) inom ett registrerat religionssamfund av den som har fått vigselrätt enligt lagen om vigselrätt (/).

17 a §

Skyldig att förrätta borgerlig vigsel är

- 1) lagman, tingsdomare och tingsfiskal,
- 2) tingsrättsnotarie som med stöd av tingsrättslagen (581/1993) har förordnats att förrätta vigsel, samt
- 3) chefen för en magistrat, häradsskrivare och notarius publicus i en magistrat.

Borgerlig vigsel får förrättas av den som har fått vigselrätt av en magistrat. Den som uppfyller villkoren i 17 b § kan få vigselrätt, om det är nödvändigt för att säkerställa att det finns ett tillräckligt antal borgerliga vigselförrättare inom magistratens verksamhetsområde.

Vigselrätt ges antingen tills vidare eller för viss tid.

17 b §

Vigselrätt enligt 17 a § 2 mom. får ges den som har avlagt högre högskoleexamen i juridik och som med beaktande av arbetserfarenhet eller andra omständigheter kan antas fullgöra sitt uppdrag på ett oklanderligt sätt. Vigselrätten antecknas i vigselrättsregistret i enlighet med bestämmelserna i 9 § i lagen om vigselrätt.

Den som har fått vigselrätt (*vigselförrättaren*) ska fullgöra uppdraget omsorgsfullt och på behörigt sätt. Den magistrat som har gett vigselrätt ska utöva tillsyn över vigselförrättarens verksamhet. I fråga om vigselförrättarens ansvar och tillsynen över vigselförrättaren samt återkallelse av vigselrätt gäller vad som föreskrivs i 5 § 2 mom., 6 §, 7 § 1—3 mom. samt 8 och 12 § i lagen om vigselrätt. Vigselrätten ska återkallas om vigselförrättarens handlingsbehörighet begränsas.

På vigselförrättare och offentliga samfund tillämpas bestämmelserna om offentliga samfunds och tjänstemäns skadeståndsansvar i 3 och 4 kap. i skadeståndslagen (412/1974).

Vigselförrättaren har rätt att få skäligt arvode och reseersättning för en vigselförrättning av statens medel på det sätt som fastställs genom beslut av finansministeriet.

17 c §

För hindersprövning och för vigsel som förrättas av en statlig myndighet tas avgift inte ut. Avgift för förrättande av borgerlig

vigsel och ersättning för resekostnader får dock tas ut, om vigselförrättaren och de förlovade har kommit överens om att vigseln förrättas vid någon annan tidpunkt än under den öppettid som anges i 1 § i förordningen om öppethållandet av statens ämbetsverk (332/1994) eller någon annanstans än i vigselförrättarens tjänstelokal. Avgift och ersättning för resekostnader får också tas ut, om de förlovade har kommit överens med en vigselförrättare som avses i 17 a § 2 mom. att denne ska förrätta vigseln. I fråga om avgiftens och ersättningens storlek föreskrivs genom förordning av statsrådet i enlighet med

lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Diplomatiska representanters och vissa prästers rätt att förrätta vigsel

113 a §

Beslut om vigselrätt som avses i 112 eller 113 § får iaktas trots att beslutet inte har vunnit laga kraft.

En vigselrätt ska antecknas i registret i enlighet med lagen om vigselrätt.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

3.

Lag

om ändring av 17 § i tingsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i tingsrättslagen av den 28 juni 1993 (581/1993) 17 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 247/2006, som följer:

17 §
Lagmannen kan förordna
1) den som har tjänstgjort som notarie i två månader att förrätta vigsel till äktenskap samt att i tingsrättens kansli handlägga och avgöra
a) inskrivningsärenden som avses i 5 kap. 1 § i jordabalken (540/1995),

b) ansökningsärenden,
c) mål som avses i 5 kap. 3 och 14 § i rättegångsbalken, samt

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

4.

Lag**om ändring av 4 och 5 a § lagen om registrerat partnerskap**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 9 november 2001 om registrerat partnerskap (950/2001) 4 § 1 mom. och 5 a §, av dem den sistnämnda sådan den lyder i lag 59/2005, som följer:

4 §

Ett partnerskap registreras av en myndighet som har rätt att förrätta borgerlig vigsel. Registreringen kan också förrättas av en person som magistraten gett vigselrätt med stöd av 17 a § 2 mom. i äktenskapslagen.

om att registrering enligt 5 § skall förrättas vid någon annan tidpunkt än under den öppettid som nämns i 1 § i förordningen om öppethållandet av statens ämbetsverk (332/1994) eller någon annanstans än i registermyndighetens tjänstelokal. Avgift och ersättning för resekostnader får även tas ut om parterna i partnerskapet har kommit överens med en vigselförrättare som avses i 17 a § 2 mom. i äktenskapslagen att denne ska förrätta registreringen. I fråga om avgiftens och ersättningens storlek föreskrivs genom förordning av statsrådet i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

5 a §

För prövning av hinder mot registrering av partnerskap och för registrering av partnerskap samt för intyg i anslutning till dessa tas ingen avgift ut. Avgift och ersättning för resekostnader får dock tas ut för registrering av ett partnerskap, om parterna i partnerskapet och registermyndigheten har kommit överens

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 29 februari 2008

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

2.

Lag**om ändring av äktenskapslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i äktenskapslagen av den 13 juni 1929 (234/1929) 16 a §, sådan den lyder i lag 58/2005,
ändras 14 och 17 §, sådana de lyder, 14 § i lagarna 411/1987 och 417/1993 samt 17 § i nämnda lag 411/1987 och lag 1428/1992, samt
fogas till lagen nya 17 a—17 c och 113 a § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Vigsel förrättas i närvaro av släktingar eller andra vittnen, antingen genom kyrklig eller genom borgerlig vigsel.

Kyrklig vigsel förrättas inom den evangelisk-lutherska kyrkan eller ortodoxa kyrkosamfundet eller inom annat religionssamfund som undervisningsministeriet har beviljat rätt att förrätta vigsel.

Om registrering av vigselrätt stadgas genom förordning.

14 §

Vigsel förrättas i närvaro av släktingar eller andra vittnen som antingen kyrklig eller borgerlig vigsel.

Kyrklig vigsel förrättas inom den evangelisk-lutherska eller ortodoxa kyrkan eller *ett registrerat religionssamfund*.

16 a §

För hindersprövning och vigsel som har förrättats av en statlig myndighet och för intyg i anslutning därtill uttas inte någon avgift. För förrättande av borgerlig vigsel kan dock tas ut en avgift och ersättning för resekostnader, om vigselförrättaren och de förlovade har kommit överens om att vigseln skall förrättas vid någon annan tidpunkt än under den öppettid som nämns i 1 § i förordningen om öppethållandet av statens ämbetsverk (332/1994). Ersättning för resekostnader kan också tas ut om borgerlig vigsel förrättas någon annanstans än i vigselförrättarens ämbetslokal. Avgiftens och ersättningens storlek anges genom förordning av statsrådet i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

(upphävs)

16 a §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Kyrklig vigsel får förrättas

- 1) inom den evangelisk-lutherska kyrkan av präst,
- 2) inom ortodoxa kyrkosamfundet av präst samt

3) inom annat religionssamfund av den som med stöd av samfundets statuter har rätt att förrätta vigsel.

Skyldig att förrätta borgerlig vigsel är

- 1) lagman och tingsdomare, samt
- 2) häradsskrivare.

17 §

Kyrklig vigsel får förrättas

- 1) inom evangelisk-lutherska eller ortodoxa kyrkan av en präst, samt
- 2) inom ett registrerat religionssamfund av den som har fått vigselrätt enligt lagen om vigselrätt (/).

17 a §

Skyldig att förrätta borgerlig vigsel är

- 1) lagman, tingsdomare och tingsfiskal,
- 2) tingsrättsnotarie som med stöd av tingsrättslagen (581/1993) har förordnats att förrätta vigsel, samt
- 3) chefen för en magistrat, häradsskrivare och notarius publicus i en magistrat.

Borgerlig vigsel får förrättas av den som har fått vigselrätt av en magistrat. Den som uppfyller villkoren i 17 b § kan få vigselrätt, om det är nödvändigt för att säkerställa att det finns ett tillräckligt antal borgerliga vigselförrättare inom magistratens verksamhetsområde.

Vigselrätt ges antingen tills vidare eller för viss tid.

17 b §

Vigselrätt enligt 17 a § 2 mom. får ges den som har avlagt högre högskoleexamen i juridik och som med beaktande av arbetserfarenhet eller andra omständigheter kan antas fullgöra sitt uppdrag på ett oklanderligt sätt. Vigselrätten antecknas i vigselrättsregistret i enlighet med bestämmelserna i 9 § i lagen om vigselrätt.

Den som har fått vigselrätt (vigselförrättaren) ska fullgöra uppdraget omsorgsfullt och på behörigt sätt. Den magistrat som har gett vigselrätt ska utöva tillsyn över vigselförrättarens verksamhet. I fråga om vigselförrättarens ansvar och tillsynen över vigselförrättaren samt återkallelse av vigselrätt gäller vad som föreskrivs i 5 § 2 mom., 6 §, 7 § 1—3 mom. samt 8 och 12 § i lagen om vigselrätt.

Vigselrätten ska återkallas om vigselförrättarens handlingsbehörighet begränsas.

På vigselförrättare och offentliga samfund tillämpas bestämmelserna om offentliga samfunds och tjänstemäns skadeståndsansvar i 3 och 4 kap. i skadeståndslagen (412/1974).

Vigselförrättaren har rätt att få skäligt arvode och reseersättning för en vigselförrättning av statens medel på det sätt som fastställs genom beslut av finansministeriet.

17 c §

För hindersprövning och för vigsel som förrättas av en statlig myndighet tas avgift inte ut. Avgift för förrättande av borgerlig vigsel och ersättning för resekostnader får dock tas ut, om vigselförrättaren och de förlovade har kommit överens om att vigseln förrättas vid någon annan tidpunkt än under den öppettid som anges i 1 § i förordningen om öppethållandet av statens ämbetsverk (332/1994) eller någon annanstans än i vigselförrättarens tjänstelokal. Avgift och ersättning för resekostnader får också tas ut, om de förlovade har kommit överens med en vigselförrättare som avses i 17 a § 2 mom. att denne ska förrätta vigseln. I fråga om avgiftens och ersättningens storlek föreskrivs genom förordning av statsrådet i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Diplomatiska representanters och vissa prästers rätt att förrätta vigsel

113 a §

Beslut om vigselrätt som avses i 112 eller 113 § får iakttas trots att beslutet inte har vunnit laga kraft.

En vigselrätt ska antecknas i registret i enlighet med lagen om vigselrätt.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

3.

Lag**om ändring av 17 § i tingsrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tingsrättslagen av den 28 juni 1993 (581/1993) 17 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 247/2006, som följer:

Gällande lydelse

17 §

Lagmannen kan förordna

1) den som tjänstgjort som notarie i två månader att i tingsrättens kansli handlägga och avgöra

a) inskrivningsärenden som avses i 5 kap. 1 § i jordabalken (540/1995),

b) ansökningsärenden,

c) mål som avses i 5 kap. 3 och 14 § i rättegångsbalken, samt

Föreslagen lydelse

17 §

Lagmannen kan förordna

1) den som har tjänstgjort som notarie i två månader *att förrätta vigsel till äktenskap* samt att i tingsrättens kansli handlägga och avgöra

a) inskrivningsärenden som avses i 5 kap. 1 § i jordabalken (540/1995),

b) ansökningsärenden,

c) mål som avses i 5 kap. 3 och 14 § i rättegångsbalken, samt

Denna lag träder i kraft den

20 .

4.

Lag**om ändring av 4 och 5 a § lagen om registrerat partnerskap**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 9 november 2001 om registrerat partnerskap (950/2001) 4 § 1 mom. och 5 a §, av dem den sistnämnda sådan den lyder i lag 59/2005, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Ett partnerskap registreras av en myndighet som har rätt att förrätta borgerlig vigsel.

5 a §

För prövning av hinder mot registrering av ett partnerskap och för registrering av ett partnerskap samt för intyg i anslutning till dessa uttas inte någon avgift. Avgift och ersättning för resekostnader kan dock tas ut för registrering av ett partnerskap, om parterna i partnerskapet och registermyndigheten har kommit överens om att registrering enligt 5 § skall förrättas vid någon annan tidpunkt än under den öppettid som nämns i 1 § i förordningen om öppethållandet av statens ämbetsverk (332/1994). Ersättning för resekostnader kan också tas ut om registrering av partnerskap förrättas någon annanstans än i registermyndighetens ämbetslokal. Avgiftens och ersättningens storlek anges genom förordning av statsrådet i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Föreslagen lydelse

4 §

Ett partnerskap registreras av en myndighet som har rätt att förrätta borgerlig vigsel. *Registreringen kan också förrättas av en person som magistraten gett vigselrätt med stöd av 17 a § 2 mom. i äktenskapslagen.*

5 a §

För prövning av hinder mot registrering av partnerskap och för registrering av partnerskap samt för intyg i anslutning till dessa tas ingen avgift ut. Avgift och ersättning för resekostnader får dock tas ut för registrering av ett partnerskap, om parterna i partnerskapet och registermyndigheten har kommit överens om att registrering enligt 5 § skall förrättas vid någon annan tidpunkt än under den öppettid som nämns i 1 § i förordningen om öppethållandet av statens ämbetsverk (332/1994) *eller någon annanstans än i registermyndighetens tjänstelokal. Avgift och ersättning för resekostnader får även tas ut om parterna i partnerskapet har kommit överens med en vigselförrättare som avses i 17 a § 2 mom. i äktenskapslagen att denne ska förrätta registreringen. I fråga om avgiftens och ersättningens storlek föreskrivs genom förordning av statsrådet i enlighet med lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).*

Denna lag träder i kraft den

20 .

Statsrådets förordning

om ändring av 8 och 16 § i äktenskapsförordningen

I enlighet med statsrådets beslut, fattat på föredragning av justitieministeriet, *ändras* i äktenskapsförordningen av den 6 november 1987 (820/1987) 16 § 1 mom., sådant det lyder i förordning 169/2005, samt *fogas* till 8 § ett nytt 3 mom., som följer:

8 §

Bestämmelserna om vigsellokal i 2 mom. gäller också i de fall när en vigsel förrättas av en vigselförrättare som avses i 17 a § 2 mom. i äktenskapslagen. Vigselförrättaren och de förlovade får också komma överens om tidpunkten för vigseln.

16 §

För borgerlig vigsel tas till staten ut 200 euro i avgift enligt 17 c § i äktenskapsla-

gen och i ersättning för resekostnader ett belopp enligt statens gällande resereglemente.

Denna förordning träder ikraft den 20 .

Åtgärder som verkställigheten av förordningen förutsätter får vidtas innan förordningen träder i kraft.